

Türkiye’de Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinin Görünümü*

Overview of International Student Mobility in Turkey*

Gülşen YILMAZ, Nezahat GÜÇLÜ

ÖZ

Uluslararasılaşmanın unsurlarından biri de öğrencilerin uluslararası öğrenci hareketliliği olup bu hareketlilik özellikle son yıllarda yükseköğretimin daha fazla uluslararası hale gelmesi ile daha da artmıştır. Uluslararasılaşma yeteneklilerin özellikle en üstte yer alan öğrencilerin hareketliliğini artırmıştır. Bu öğrenciler öğrenim gördükleri ülkelere milyar dolarları bulan katkıları ile ülkelerin yeni gelir kaynaklarından biri durumundadır. Bu nedenle ülkeler uluslararası öğrencileri ülkelerine çekmek için daha fazla rekabet eder duruma gelmiştir. Bu çalışmanın da amacı bu rekabet ortamında uluslararası öğrencilerin hareketliliğinin Türkiye’deki görünümünü ve Türk Yükseköğretimi üzerindeki etkisinin karşılaştırılmalı olarak ortaya konulması ve Türkiye’de bu konuda yapılan çalışmalar hakkında bir politika yapıcı ve uygulayıcılara öneriler sunulması amaçlanmıştır. Betimsel araştırma deseninde tasarlanan bu çalışmada uluslararası öğrenci hareketliliğine ilişkin veriler uluslararası öğrencilere ilişkin rapor, araştırmalar, politika belgeleri, yasal mevzuat, ulusal (YÖK) ve uluslararası kuruluşlar (OECD) vb. kaynaklardan elde edilen veriler kullanarak, derleme çalışması şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Hareketlilik, Karşılaştırmalı eğitim, Uluslararasılaşma, Yükseköğretim

ABSTRACT

The international student mobility of students is one of the elements of internationalization and this mobility has increased in recent years, especially as higher education becomes more international. The mobility of talented students, especially top-ranked students, has been increased by internationalization. These students are one of the new sources of income in the countries where they have studied, with billions of dollars contributions. Countries have become more competitive in order to attract international students to their countries. The aim of this study is to provide a comparative overview of the mobility of international students in Turkey and its impact on the Turkish higher education system in this competitive environment and offer policymakers and practitioners suggestions in this regard. Data on international student mobility were collected from international studies, research, policy papers, legislative documents, national (YÖK) and international organizations (OECD) etc. and it was carried out in the form of a compilation study using the data obtained from the sources referred to.

Keywords: Comparative education, Higher education, Internationalization, Mobility

Yılmaz G., & Güçlü N., (2021). Türkiye’de uluslararası öğrenci hareketliliğinin görünümü. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 11(1), 245-256. <https://doi.org/10.5961/jhes.2021.444>

*Bu çalışma Prof. Dr. Nezahat Güçlü danışmanlığında yürütülen Gülşen YILMAZ’ın doktora tezinden üretilmiştir.

*This study was created from Gülşen YILMAZ’s doctoral dissertation, conducted under the supervision of Prof. Dr. Nezahat Güçlü.

Gülşen YILMAZ (✉)

ORCID ID: 0000-0002-8505-0714

Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye
Ministry of National Education, Turkey
gulsendanaci7@gmail.com

Nezahat GÜÇLÜ

ORCID ID: 0000-0001-5345-0003

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, Türkiye
Gazi University, Gazi Faculty of Education, Ankara, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 16.04.2020

Kabul Tarihi/Accepted : 26.12.2020

Uluslararasılaşmanın unsurlarından biri de öğrencilerin uluslararası hareketliliğidir ve son yıllarda uluslararası öğrenci hareketliliği konusu yükseköğretim alanından araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Uluslararası öğrenci kavramının Türkiye’de yasal metinlerde ilk ortaya çıkışı 1980’li yıllara dayanmaktadır. Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun’a (T.C. Resmi Gazete, 1983) göre yabancı uyruklu öğrenci “ilgili kurum ve kuruluşlar ile çeşitli anlaşmalar çerçevesinde hükümetimizce yabancı hükümetler emrine verilen burslardan yararlanmak suretiyle veya kendi imkânlarıyla Türkiye’ye gelen” öğrenciler olarak nitelendirilmiştir. Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik’te (T. C. Resmi Gazete, 1985) ise yabancı uyruklu öğrenci “her derece ve daldaki eğitim kurumlarında öğrenim gören veya Türkçe kurslarına katılan T.C. uyruğunda bulunmayan kişi” olarak tanımlanmıştır. Her iki yasal metinde de geçen “yabancı uyruklu” öğrenciden kasıt günümüzde uluslararası öğrenci olarak adlandırılan öğrencilerdir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı [YTB] Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun’da (T.C. Resmi Gazete, 2010) yabancı uyruklu öğrenci, “kamu kurum ve kuruluşlarınca ülkemizde eğitim görmesi uygun görülenler ile uluslararası anlaşmalar çerçevesinde eğitim amacıyla Türkiye’ye gelen” öğrenciler ifade edilmektedir. YTB’nin hazırlanan Yabancı Öğrenci Strateji Belgesinde yabancı uyruklu öğrenci “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayıp öğrenci vizesi ya da özel izinlerle Türkiye’de her derece ve daldaki bir eğitim-öğretim kurumunda sosyal, kültürel, mesleki gelişim amacıyla kendi hesabına ya da burslu olarak öğrenim gören öğrenci” olarak tanımlanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2015, s. 18). Literatürde yabancı uyruklu yerine uluslararası öğrenci kavramı kullanılmaktadır. Bu çalışmada da uluslararası öğrenci tanımı mevcut yasal mevzuatta “yabancı uyruklu öğrenci” olarak kastedilen öğrenciler yerine kullanılmıştır.

Uluslararasılaşma yeteneklilerin özellikle en üstte yer alan öğrencilerin hareketliliğini artırmıştır. Her geçen yıl sayıları artan bu öğrenciler, yurt dışında dünya sıralamalarında ön sıralarda yer alan üniversitelerde öğrenim görmek için azımsanmayacak miktarda paraları harcamaktadırlar. Bu öğrenciler öğrenim gördükleri ülkelere milyar dolarları bulan katkıları ile ülkelerin yeni gelir kaynaklarından biri durumundadır. Bu sebeple ülkeler uluslararası öğrencileri ülkelerine çekmek için daha fazla rekabet eder duruma gelmiştir. Uluslararasılaşmada rekabet hâlinde olan ülkeler en parlak ve yetenekli öğrencileri çeşitli stratejilerle çekerek beyin göçünden kâr sağlamak istemektedirler.

Öğrenim görmek amacıyla yapılan uluslararası hareketliliğin, uluslararası öğrenciler açısından çeşitli avantajları olduğunu söylemek mümkündür. Bu avantajlardan biri yurt dışında eğitim görenlerin istihdam ve kariyer olanaklarıdır. Herhangi bir deneyimin, bir çalışmanın, daha yüksek gelir veya daha iyi bir iş elde etmeye neden olduğunu kesin olarak ifade etmek zor olmakla birlikte yurtdışında eğitim alırken kazanılan becerilerin, işverenlerin çalışanlardan beklediği becerilerle aynı olduğunu ve giderek küreselleşen ekonomik ortamda işverenlerin kültürler arası anlayışın önemini fark ettiğini göstermektedir (British

Council, 2013; Daniel, Xie ve Kedia, 2014). Diğer bir avantaj da dil yeterliliğidir. Stebleton, Soria ve Cherney (2013), yurt dışındaki yabancı dil öğrenen öğrencilerin aynı dili yurt içinde öğrenen öğrencilere kıyasla daha fazla dil yeterliliği kazandığını; bu öğrencilerin yabancı uyruklu çalışanlarla daha iyi çalışabildiğini; küresel meselelerin karmaşıklığını daha iyi anladığını ve daha fazla kültürlerarası öğrenme yapabildiklerini saptamıştır. Uluslararası hareketliliğin ve uluslararası öğrenme deneyimlerinin ekonomik getirilerinin yanında akademik, eğitim ve mesleki çıktılar üzerine etkisi bulunmaktadır (Yılmaz, 2018). Uluslararası öğrencilerle ilgili yapılan çeşitli araştırmalarda (California Community College Student Outcomes Abroad Research Project [CCC SOAR], 2013; Malgren ve Galvin, 2008; Sutton ve Rubin, 2010; VSNU, 2016a) yurt dışında eğitim gören öğrencilerin yurt içinde okuyan öğrencilere kıyasla derece programlarını ya da sertifika programlarını bitirme ihtimalinin daha fazla olduğu; mezun olamama, okulu uzatma korkularından uzak olduğu; dış faktörler kontrol altına alınsa bile, yurt içinde okuyan benzer öğrencilere kıyasla daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada da mevcut rekabet ortamında uluslararası öğrencilerin hareketliliğinin Türkiye’deki görünümünün ve Türk Yükseköğretimi üzerindeki etkisinin karşılaştırılması olarak ortaya konulması ve Türkiye’de bu konuda yapılan çalışmalar hakkında politika yapıcı ve uygulayıcılara öneriler sunulması amaçlanmıştır. Betimsel araştırma deseninde tasarlanan bu araştırmada uluslararası öğrenci hareketliliğine ilişkin veriler uluslararası öğrencilere ilişkin rapor, araştırmalar, politika belgeleri, yasal mevzuat, ulusal (Yükseköğretim Kurulu [YÖK]) ve uluslararası kuruluşlar (OECD) vb. kaynaklardan elde edilmiş, derleme çalışması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada çeşitli raporlara göre uluslararası öğrenci hareketliliğinde öne çıkan ülkelerin ve Türkiye’nin mevcut durumları ve uluslararası öğrenci çekme adına yaptıkları uygulamalar, uluslararası öğrenci hareketliliğinin getirileri değerlendirilmiştir ve öneriler sunulmuştur. Genel bir çerçeve sunması bağlamında yükseköğretim alanına, politika yapıcı ve uygulayıcılarına katkı sağlaması umulmaktadır.

Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinin Genel Görünümü ve Türkiye

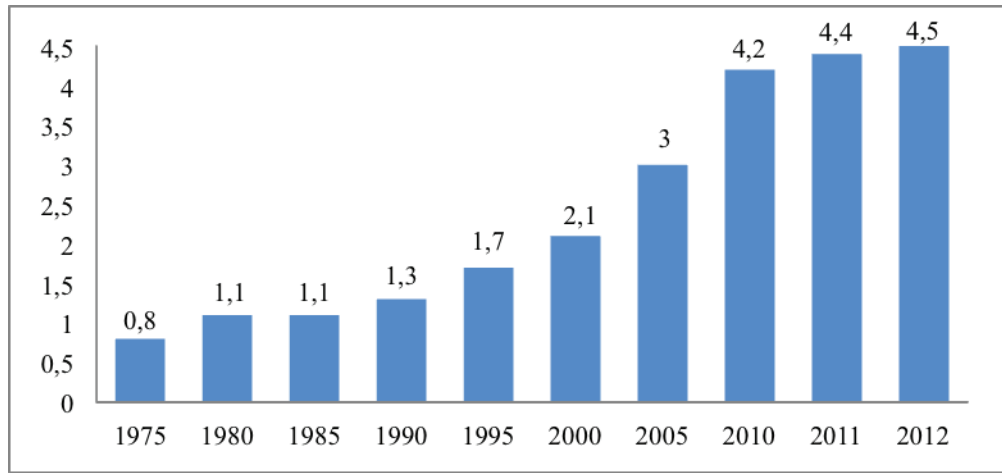
Ülke ekonomileri için yeni bir gelir kaynağı olarak uluslararası öğrenci hareketliliği önem kazanmıştır. Ekonomik getirileri milyar dolarları bulan uluslararası öğrenci havuzundan pay kapma yarışı ülkeler arasındaki rekabeti de artırmıştır (Marginson ve Van der Wende, 2009; Özer, 2012; Wilkins ve Huisman, 2011). Ülkelerin yükseköğretime kayıtlı öğrencilerin içinde uluslararası öğrenci oranları da aynı oranda artmıştır (Yılmaz, 2018). Amerika Birleşik Devletleri uluslararası öğrenci havuzundan en büyük payı almakta olup yükseköğretime kayıtlı tüm öğrencilerin içinde uluslararası öğrencilerin oranı %16’dır. Birleşik Krallık’ta bu oran %13 iken, Almanya’da uluslararası öğrencilerin tüm yükseköğretim öğrencileri içindeki oranı %6’ya ulaşmıştır (OECD, 2014). OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]) ülkelerinin uluslararası öğrenci sayısına ilişkin ortalaması %8’dir. Türkiye açısından bakıldığında uluslararası öğrencilerin oranı 2018-2019 eğitim öğretim yılında

yaklaşık % 2 olarak gerçekleşmiştir (YÖK, 2019). 2000 yılında dünya genelinde 2,1 milyon öğrenci uluslararası hareketlilik gerçekleştirmiştir. 1975-2000 yılları arasındaki 25 yılda 1,3 milyon artış gösteren uluslararası öğrenci sayısı 2000 yılından sonra neredeyse beş yılda bir milyon artmıştır (Yılmaz, 2018). 2005 yılında üç milyon olan uluslararası öğrenci sayısı 2012 yılında 4,5 milyona ulaşmıştır (OECD, 2014). Böhm, Davis, Meares ve Pearce (2002), tarafından yapılan tahminlere göre 2025 yılında yükseköğretimde kayıtlı öğrenci sayısının 7,2 milyona ulaşması beklenmektedir (s. 3).

Birleşik Krallık, uluslararası öğrencilerin ABD'den sonra en çok tercih ettiği ülkelerin başında gelmektedir. 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında yükseköğretimde kayıtlı öğrencilerin % 19'unu oluşturan uluslararası öğrencilerin sayısı 437.000'dir. Bir başka

Avrupa ülkesi olan Almanya ise ABD ve Birleşik Krallık'tan sonra uluslararası öğrencilerce en fazla tercih edilen üçüncü ülke konumundadır. Bu ülkede de 2006 yılında Alman yükseköğretim kurumlarına 248.357 uluslararası öğrenci kayıt olmuşken, bu sayı 2016 yılında 340.305'a ulaşmıştır. Artış oranı ise yaklaşık %38'dir. Ağırlıklı olarak Çin(%12,8), Hindistan (%5,4) ve Rusya (%4,5) gibi Asya ülkelerinden öğrencilerin yükseköğrenim görmek amacıyla Almanya'yı tercih ettiği gözlenmektedir (Deutsche Akademische Austausch Dienst [DAAD], 2017a). Avusturya (%4), İtalya (%3,2), Fransa (%2,9), Kamerun (%2,9) ve Ukrayna (%2,8) bu üç ülkeyi takip etmektedir. Almanya'ya en fazla öğrenci gönderen ülkeler arasında Türkiye dokuzuncu sıradadır.

Uluslararası öğrencilerin hareketlerinin çoğunlukla Kuzey Amerika ve Batı Avrupa (özellikle İngiltere) ve Avustralya yönünde

Şekil 1: Yükseköğretimde uluslararasılaşmadaki büyüme (1975-2012, milyon). Organisation for Economic Co-operation and Development (2014). Indicator C4: Who Studies Abroad and Where? In Education at a Glance 2014: OECD Indicators, Paris: OECD kaynağından uyarlanmıştır.

P ¹ İtici Faktörler	İtici Faktörler	P ² İtici Faktörler
Anavatanda yükseköğretimde yetersiz kapasite Anavatanda düşük kalite/ seçimsizlik Ekonomik problemler/ politik problemler/ askeri çatışmalar		Anavatanda yükseköğretimde yetersiz kapasite Anavatanda düşük kalite/ seçimsizlik Devlet/kamu yükseköğretimine girememesi

P ¹ Çekici Faktörler	Çekici Faktörler	P ² Çekici Faktörler
Ülkenin yükseköğretiminde yüksek kaliteli ünü Kurumun uluslararası ünü Sıralamalarda üstlerde yer alma İngilizceyi İngilizce konuşan ülkede geliştirme Uluslararası iş piyasasında artan beklentiler Yeni bir kültür deneyimlemek		Ülkeye özgü avantajlar Uygunluk UAE'de yabancı üniversitelerin en iyi üne sahip olması Ulusal/bölgesel iş piyasasında artan beklentiler Ülkede kültür/yaşam tarzı ile daha tanıdık/konforlu olma

Batı Üniversitesi'nin Ana Kampüsü	Uluslararası Şube Kampüsü

Şekil 2: Uluslararası öğrencilerin gidecek yer seçiminde Push²-Pull² modeli. Wilkins, S., Balakrishnan, M. S. & Huisman, J. (2012) Student choice in higher education: Motivations for choosing to study at an international branch campus. Journal of Studies in International Education, 16(5). 413-433.

olduğu saptanmıştır (DAAD, 2017a, s. 20). Dünya genelinde uluslararası öğrencilerin tercih ettiği ülkeler arasında ilk sırada Amerika Birleşik Devletleri yer alırken onu sırasıyla İngiltere, Avustralya, Almanya ve Fransa gibi ülkelerin olduğu görülmektedir (OECD, 2014). Uluslararası öğrencilerin ülke tercihleri ve öğrenim görmek için gerçekleştirdikleri hareketliliğin yönü bu öğrencilerin tercih sebeplerini de ortaya koyabilir ve bu tespit de uluslararası öğrencilerin oluşturduğu ekonomik getiriler pastasından pay almak isteyen ülkelerin politika oluşturma ve strateji belirlemelerine yardımcı olabilir (Yılmaz, 2018, s. 52). Wilkins, Balakrishnan ve Huisman (2012), uluslararası öğrencilerin seçimlerini etkileyen faktörleri belirlemek için Push²-Pull² adını verdikleri bir model geliştirmişlerdir:

Uluslararası öğrencilerin hareketlilik gerçekleştirecekleri ülkeyi belirlemede etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla yapılan araştırmalarda tespit edilenler Tablo 1’de özetlenmiştir. Tablo 1 incelendiğinde uluslararası öğrencilerin ülke tercihlerini etkileyen temel faktörlerin arasında üniversitenin yeri (yakınlık, çekicilik, iklim), *kalite* (program, personel, öğretim üyeleri, kurs, eğitim), *olanaklar* (sosyal, kütüphane), *üniversitenin ünü* (dünya sıralamasındaki yeri, reklam, itibar, imaj), *maliyet* (eğitim ve öğretim, kurs, yaşam), *tavsiye/etki* (aile, arkadaş, medya) gibi faktörlerin öne çıktığı görülmektedir.

Yabancı alanyazındaki araştırma bulguları ile paralel olarak yerli alanyazında da coğrafi yakınlık, Türk insanını ve Türk kültürünü sevme, tarihi, dini, kültürel, ve etnik özellikler, farklı kültürü öğrenme/deneyimleme isteği, yaşanabilirlik, eğitim, burs imkanları burs imkanları, aile ve arkadaş tavsiyeleri gibi faktörlerin (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2015; Çetinkaya, Çakır ve Kondakçı, 2009) uluslararası öğrencilerin, öğrenim görmek amacıyla Türkiye’yi seçmesinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye’deki uluslararası öğrencilerin geldikleri ülkelere bakıldığında en fazla öğrenciye sahip ilk on ülkenin sırasıyla Azerbaycan, Türkmenistan, Suriye, İran, Afganistan, Irak, Yunanistan, Kırgızistan, Kazakistan ve Kosova olduğu görülmektedir (YÖK, 2016). 2019 yılı Nisan ayı verilerine göre ise Türkiye’de en fazla sayıda öğrenciye sahip ülkeler sırasıyla Suriye, Azerbaycan, Türkmenistan, İran, Afganistan, Irak, Yunanistan, Bulgaristan, Somali ve Çin olmuştur (YÖK, 2019). Bu sıralama Özoğlu, Gür ve Coşkun’un (2015) araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Bu ülkelerin çoğunlukla Türkiye’nin sınır komşusu olduğu ya da yakınında yer aldığı, kültürel ve dini bağlarının olduğu ülkeler olduğu görülmektedir. Son üç yılda özellikle Suriyeli öğrencilerin sayısında yüzde yüz artış olmuştur. 2016 yılında Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenci sayısı toplam 9689 iken 2019 yılı Nisan ayı itibarı ile bu sayı 20701 olmuştur. 2016 yılında toplam yabancı öğrenci sayısı 87903 iken 2019 yılı Nisan ayı verilerine göre 125.030 olmuştur.

Türkiye’yi yükseköğrenim görmek amacıyla tercih eden öğrencilerin sayısal durumuna bakıldığında her yıl artan sayıda uluslararası öğrencinin Türkiye’yi tercih ettiği görülmektedir. 2013-2014 yılında ise bu rakam 43183 olup, tüm yükseköğretim öğrencileri içinde ancak %1’lik bir kısmı oluşturabilmiştir (YÖK, 2016). 2015 yılında Türkiye’de 72178 uluslararası öğrenci sayısı 154,505’e ulaşarak tüm yükseköğretim öğrencileri içindeki oranı yaklaşık %2’ye çıkmıştır. Öğrenim düzeylerinin bakıldığında ise lisans düzeyinde öğrenim görenler grubun içinde en büyük paya sahiptir.

Uluslararası Öğrenci Çekme Stratejileri ve Türkiye’deki Uygulamalar

Öğrencilerin karar vermelerinde önemli etkenlerden birinin de İngilizce öğrenme ve geliştirme olduğu anlaşılmaktadır. İngilizceyi İngilizce konuşulan ülkede öğrenme de öğrencilerin

Tablo 1: Uluslararası Öğrencilerin Ülke Tercihlerini Etkileyen Temel Faktörler

Yazar/yıl	Tercih Sebebi
Maniu ve Maniu, 2014	Kurumsal itibar, maliyet, istihdam olanakları, ebeveynlerin nüfuzu, eğitim imkanları, yer
Phang, 2013	İletişimin kalitesi, online kanallar (websitesi, e-mail), öğrenim görülecek yerin çekiciliği (kurumsal imaj, istenilen program/kurs, dil, uluslararası çevre ve maliyet bileşenini içeriyor), sosyal faktörler (aile, arkadaş ve akademik ağ, okuyan öğrencilerin deneyimleri), eğitimin kalitesi
Bhati ve Anderson, 2012	Eğitim maliyet, istihdam fırsatları, eve yakınlık, iklim
Wilkins ve Huisman, 2011	Üniversitenin ünü, programın kalitesi, üniversite sıralamaları
Abubakar, Shanka ve Muuka, 2010	Kursun kalitesi, öğretim üyelerinin kalitesi, kursun maliyeti, güvenlik, kütüphane olanakları, kursların çeşitliliği, diğer öğrencilerle kaynaşma fırsatları, tavsiyeler, yaşam maliyeti, eve yakınlık
Padlee, Kamaruddin, ve Baharun, 2010	Öğrenme ortamının kalitesi, İngilizcenin kullanımı, personelin kalitesi, üniversitenin ünü, ailenin, arkadaşların ve medyanın etkisi, kurumdaki olanaklar
Li, Mavondo ve Qui, 2009	Deniz aşırı ülkelere yaşama ve çalışma isteği, üniversite sıralaması, reklam
Li ve Bray, 2007	Akademik yetenek, sosyal ve kültürel deneyim, ekonomik gelir, iş piyasasındaki yetenek, eğitimin kalitesi, uluslararasılaşma faktörleri
Shanka, Quintal ve Medman, 2005	Şehrin eğitim kalitesi/çeşitliliği vb, öğrencilerin bulunduğu ülkelere yakınlık, yaşam maliyeti öğrenim ücretleri
Mazzarol ve Soutar, 2002	Ev sahibi ülke hakkındaki bilgi, sosyal etkenler, ün, kurumun kalitesinin

Tablo 2: Türkiye'yi Tercih Eden Uluslararası Öğrencilerin Uyrukları

Sıra	Ülke	2016	2019	Fark	Değişim oranı (%)
1	Suriye	9689	20701	+11.012	113
2	Azerbaycan	12504	17088	+4584	36
3	Türkmenistan	9903	12247	+2344	23
4	İran	5661	6418	+757	13
5	Afganistan	4338	5826	+1418	32
6	Irak	4414	5187	+773	17,5
7	Yunanistan	1993	2546	+553	27
8	Bulgaristan	951	2510	+1559	121
9	Somali	1382	2310	+928	67
10	Çin	1297	2084	+787	60
11	Kazakistan	1986	2065	+79	0,0005
12	Kırgızistan	1994	1926	-68	3,4
13	Mısır	697	1921	+1224	175
14	Yemen	994	1897	+903	90
15	Filistin	1238	1825	+587	47
16	Pakistan	1438	1822	+384	26
17	Libya	1668	1669	+1	0
18	Ürdün	730	1603	+873	119
19	Rusya F.	1283	1429	+146	11
20	Kosova	1339	1373	+34	2,5

Not.* "Yükseköğretim istatistikleri," YÖK, 2019 ve "Yükseköğretim istatistikleri," YÖK, 2016'dan uyarlanmıştır.

seçimini etkileyen faktörlerdendir (Wilkins, Balakrishnan ve Huisman, 2012). Yabancı dil, öğrenme ve öğretme hareketliliği ve uluslararasılaşmayı birçok yolla desteklemektedir. Kurumsal düzeyde İngilizce öğretim yapma öğretim üyeleri arasında ve bir düzeye kadar öğrenciler arasında itiraza neden olsa da birçok Avrupa ülkesinde yabancı dil programları (sıklıkla İngilizce) uluslararasılaşma ve uluslararası öğrencileri çekmek için araç olarak vurgulanmaktadır (European University Association [EUA], 2014, s. 15). YÖK (2017) de yabancı dilde öğretim yapan programlar uluslararası öğrenci çekimindeki önemi vurgulayarak yüksek lisans ve doktora düzeyinde yabancı dilde eğitim programlarının sayısının artması gerektiğini belirtmiştir. Bu amaç doğrultusunda pilot üniversitelerin özel olarak destekleneceği, bir dizi eylem planının hazırlanacağı belirtilmiştir. 2017 yılında yabancı dilde ön lisans ve lisans program sayısının 2021-2022 eğitim öğretim yılında 2500'e; yabancı dilde lisansüstü program sayısının ise 1.096'dan 1500'e çıkarılması YÖK'ün uluslararasılaşma strateji belgesinde yer alan hedefler arasındadır. Bu hedef de öğrencilerin tercih nedenleri ile ilgili araştırmalarda ortaya kona dil sorunu göz önünde bulundurulduğunda önemli olarak değerlendirilmektedir. Yine yabancı dilde öğretim konusunda tutarlı ve bütüncül bir dil politikası geliştirmek bu konu hakkındaki tartışmalar için fayda sağlayabilir. Yine geliştirilecek bu dil politikası, kurumsal yönetimin uluslararasılaşmasının ne ölçüde gerekli olduğunu, (örneğin; kilit öğrenci ve personel hizmetleri ile kurumsal yönetim organlarının çalışma dili hakkında) ele alınmalıdır. Birkaç önemli istisna dışında (çoğunlukla

Hollanda'da) kütüphaneler, konut ve refah hizmetleri veya öğrenci danışmanları gibi idari hizmet birimleri hala yalnızca yerel dilde faaliyet göstermektedir. Bununla birlikte, merkezi yönetim organları, yabancı öğrencilerin ve personelin de katılımına açık olmalıdır (EUA, 2014, s. 15).

Uluslararası öğrenci hareketliliği, ev sahibi ülke açısından değerlendirildiğinde öncelikle ekonomik getirisi ön plana çıkmaktadır (Higher Education Policy Institute [HEPI], 2007). Özellikle yurt dışında eğitim görmek isteyen öğrencilerin tercihlerinde ilk sırada yer alan Amerika Birleşik Devletleri uluslararası öğrencilerden elde ettiği ekonomik getiriler bir hayli fazladır. Uluslararası öğrencilerin öğrenim/yaşam giderleri adı altında yapılan harcamalardan elde edilen gelir, doğrudan ev sahibi ülkeye aktarılmakta ve bu yolla ek mali gelir yaratılmaktadır. Uluslararası öğrencilerin Amerikan ekonomisine katkısı yıllık yaklaşık 25 milyar dolar civarında olup uluslararası öğrenciler, ABD ekonomisinde yaklaşık 31 milyar dolarlık bir endüstri hâline gelmiştir. Bu rakam ise, 2015 TÜİK verilerine göre, Türkiye'nin enerji ithalatı için bir yılda ödediği rakamın yaklaşık 37.84 milyar Dolar; cari açığının ise 32.19 milyar Dolar olduğu dikkate alındığında; ABD'nin uluslararası öğrencilerden sağladığı gelirin, Türkiye'nin yıllık enerji ithalatının %81,39'una, cari açığının ise %95,68'ine denk düştüğü açıkça görülmektedir (YÖK, 2017).

ABD'de sonra en çok tercih edilen ülke olan Birleşik Krallık'ta, 2011 yılında bu öğrencilerin yaptıkları harcamaları ve vergi-

lerinden elde edilen gelir yaklaşık 1,6 milyon € idi (The Local, 2014). 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında uluslararası öğrenciler Birleşik Krallık ekonomisine 25,8 milyar sterlin (£) katkıda bulunmuştur (Universities UK, 2017). 25,8 £'in 4,8 £' i üniversite harçlarıdır. London First ve PwC (2017) tarafından Avrupa Birliği ülkeleri dışından gelen uluslararası öğrencilerin ekonomik getirilerini ve maliyetlerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Bu öğrencilerin etkisini net kanıtlara dayalı sunarak politika yapıcılara özellikle göç politikası geliştirmelerine yardımcı olmayı hedeflemişlerdir. Elde edilen sonuçlardan bazıları aşağıda verilmiştir (London First ve PwC, 2017, s. 7-8):

- Tek başına Londra şehrindeki üniversitelerin Londra ekonomisine katkısı 2,3 milyar sterlindir.
- Uluslararası öğrenciler yaptıkları harcamalarla 70.000 işyerini desteklemektedir.
- Birleşik Krallık'ta okumanın sonucu olarak mezun olup ülkelere dönen öğrencilerin % 60'ı yine Birleşik Krallık ile iş yapmakta ve ülkelere Birleşik Krallık değerlerini ve ilkelerini anlayarak dönmektedirler.
- Bu öğrencilerin Londra'yı Londra üniversitelerinin ünü, eğitimin kalitesi, İngilizce konuşulan eğitim ve Londra'nın sosyal ve kültürel merkez olarak statüsü gibi çeşitli nedenlerle tercih etmektedirler.

Almanya Birleşik Krallık'ın ardından en fazla uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapan Avrupa ülkesidir. 2006 yılında 248,357 uluslararası öğrenci Alman yükseköğretim kurumlarına kayıt

olmuşken bu rakam yaklaşık % 38 artış göstererek 2016 yılında 340,305'e ulaşmıştır (Şekil 3).

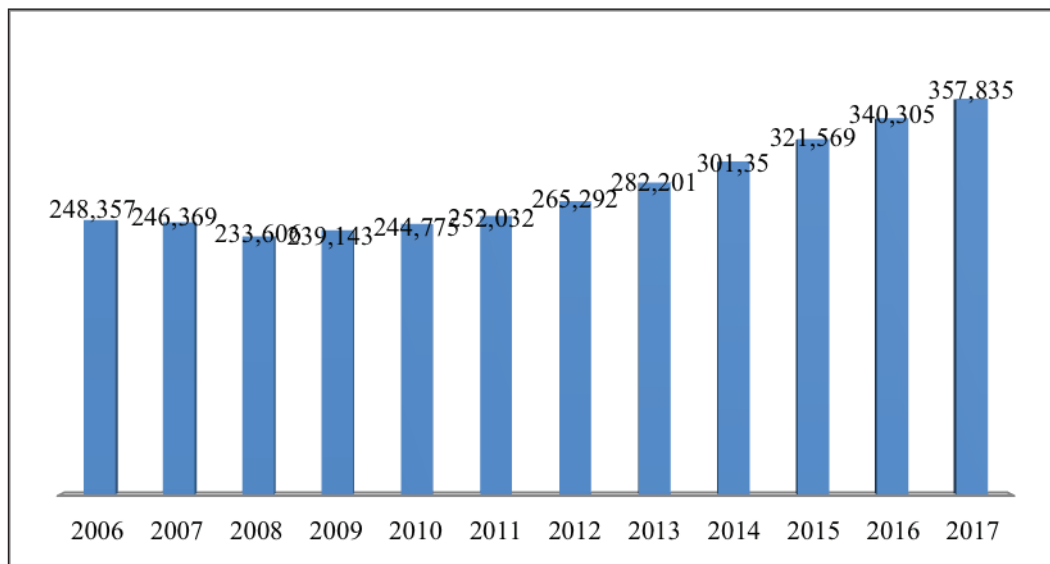
Almanya'ya öğrenci gönderen ilk 20 ülke Şekil 4'te gösterilmiştir. Bu ülkelerin başında %12,8 oranla Çin yer alırken, % 5,4 ile Hindistan ikinci ve % 4,5 ile Rusya üçüncü sırada yer almaktadır. Avusturya (% 4), İtalya (% 3,2), Fransa (% 2,9), Kamerun (% 2,9) ve Ukrayna (%2,8) bu ülkeleri izlemektedir. Almanya'ya en çok öğrenci gönderen ülkeler arasında Türkiye dokuzuncu sırada yer almaktadır. Yükseköğrenim için Almanya'yı seçen öğrencilere uyrukları açısından bakıldığında en çok Asya ülkelerinden (Çin, Hindistan ve Rusya) gelen öğrencilerin tercih ettikleri görülmektedir. Coğrafi yakınlık ve ülkelerdeki genel etnik, kültürel ve dini yapı göz önüne alındığında, kültürel, dini ve etnik benzerliklerin öğrencilerin Almanya'yı seçmelerinde etkili olduğu söylenemez (Yılmaz, 2018, s. 59).

Almanya'da, yükseköğrenim gören öğrenciler hiçbir ücret ödenmez. Bu nedenle Almanya'nın eğitim gelirinden bahsetmek mümkün değildir (Yılmaz, 2018). Ancak yabancı öğrencilerin ekonomik getirileri yüksek rakamlara ulaştıkça bu öğrencilerden öğrenim ücreti alma konusu Almanya'da tartışılmaya başlanmıştır (Matthews, 2017). Hollanda, Almanya'dan sonra en fazla uluslararası öğrenciyi çeken Avrupa ülkesi olup yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sayısı her yıl artmaktadır. Şekil 5'te görüldüğü gibi, 2007 yılında yaklaşık 45000 uluslararası öğrenci Hollanda'da eğitim görürken bu sayı 2012 yılında 63437'ye ulaştırmıştır ki bu sayı dünya genelinde uluslararası hareketlilik gerçekleştiren öğrencilerin

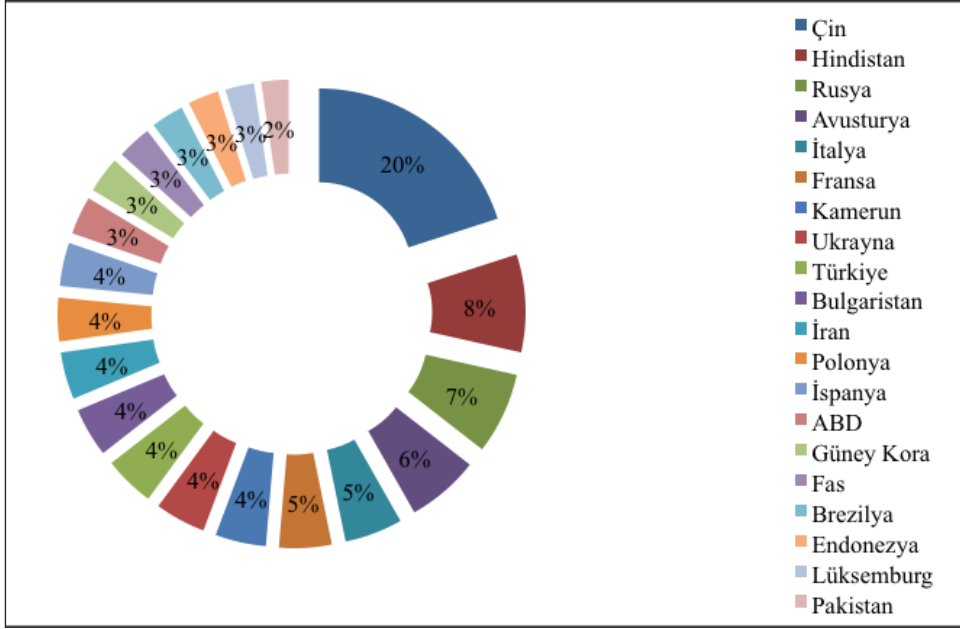
Tablo 3: Uluslararası Öğrencilerin Amerikan Ekonomisine Katkısı (\$)

	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Harç ve Aidatların katkısı	14.348.000.000	15.812.000.000	17.680.000.000	19.754.000.000
Yaşam Giderlerinin katkısı	13.207.000.000	13.997.000.000	14.687.000.000	16.265.000.000
Yabancı Öğrencilerin Toplam Katkısı	27.555.000.000	29.809.000.000	23.954.000.000	26.792.000.000

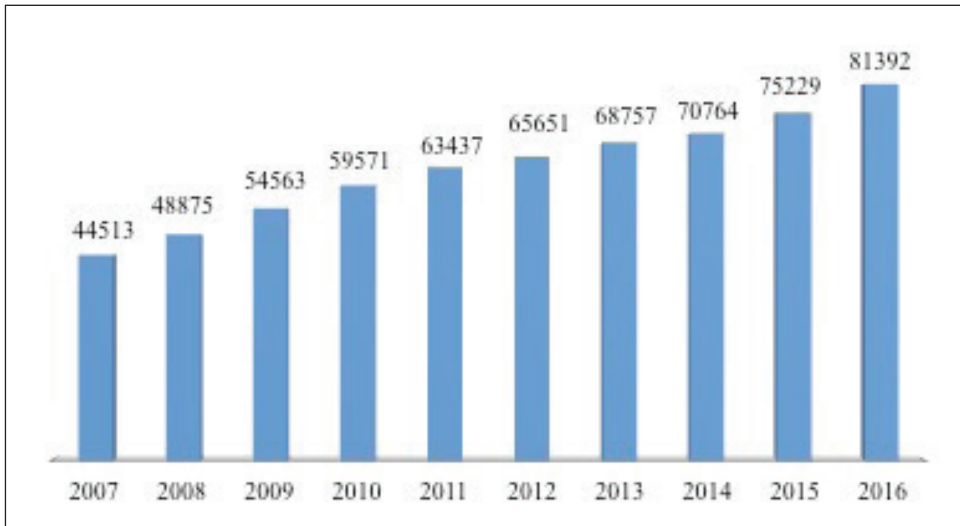
Kaynak: Yılmaz, 2018, s. 57.

Şekil 3: Almanya'da öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sayısal değişimi. DAAD (2017b). Wissenschaft weltweit 2017 kaynağından modifiye edilerek kullanılmıştır.

Şekil 4: DAAD (2017a). Facts and Figures on the International Nature of Study and Research in Germany. http://www.wissenschaftswelten.de/kompakt/wwo2017_kompakt_en.pdf kaynağından uyarlanmıştır.

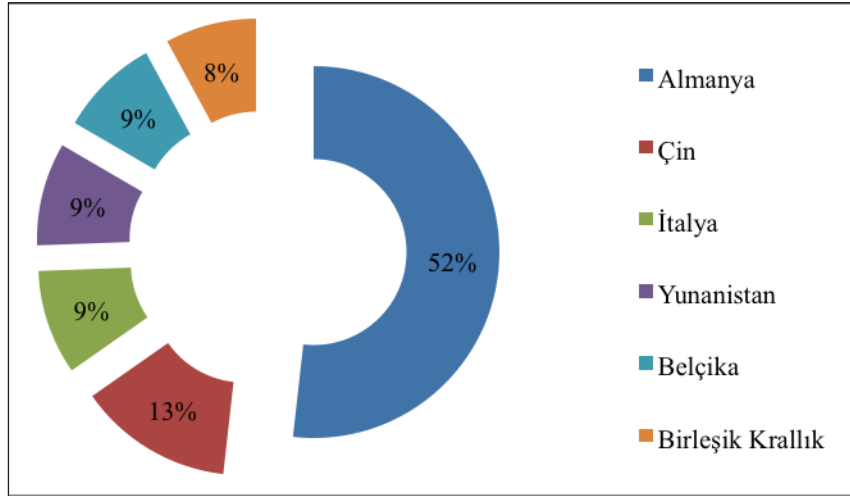
Şekil 5: Hollanda'da öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sayısal değişimi. EP-Nuffic (2016b). Mobility statistics kaynağından uyarlanmıştır.

%1,4'üne denk gelmektedir. 2016 yılında ise Hollanda'da yükseköğretim gören uluslararası öğrenci sayısı 81392'ye ulaşmıştır (EP-Nuffic, 2016b).

2016 yılında Hollanda'ya en fazla sayıda öğrenci gönderen ülkeler Şekil 6'da görülmektedir. Bu ülkeler sırasıyla Almanya, Çin, Belçika, Yunanistan ve İngiltere'dir. Hollanda, 2016 yılında Almanya'dan 10896, Çin'den 2843, İtalya'dan 1922, Yunanistan'dan 1886, Belçika'dan 1826 ve Birleşik Krallık'tan 1671 öğrenci tarafından yükseköğretim için seçilmiştir. Bu öğrenciler mezun olduktan sonra %19 ile %27 arasında değişen bir oranla Hollanda'da kalmayı seçmektedirler. Hollanda'da yaşayan öğrenciler harcamaları ile ülke bütçesine yıllık en az 740 milyon € katkı yapmaktadır (VSNU, 2016c).

Hollanda yükseköğretim sisteminin her geçen gün artan sayıda öğrencinin ilgisini çekmesi tesadüf olmayıp kasıtlı plan,

program ve politikaların sonucu olduğu söylenebilir (Yılmaz, 2018). Yapılan bir araştırmaya göre araştırma kapsamında değerlendirilen Hollanda yükseköğretim kurumlarının yaklaşık %76'sının spesifik bir uluslararasılaşma planını kurumsal düzeyde uyguladıkları ya da geliştirdikleri tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında değerlendirilen kurumların %15'inin ayrı bir uluslararasılaşma planının olmadığı fakat kurumsal planlarında yer aldığı ve sadece %9'unun hiçbir uluslararasılaşma politikası görülmemiştir (EP-nuffic, 2014, s. 1). YÖK'ün 2018-2022 yılları için hazırladığı "Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi" bu anlamda planlı bir uluslararasılaşmanın önemli adımlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Bu belge kapsamında 20 üniversite Uluslararasılaşmada desteklenmek üzere belirlenmiştir:

Şekil 6: Hollanda'ya öğrenci gönderen ülkeler. Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (2016c). International mobility. http://www.vsnunl/en_GB/international-mobility.html kaynağından uyarlanmıştır.

- 1- Anadolu Üniversitesi
- 2- Ankara Üniversitesi
- 3- Atatürk Üniversitesi
- 4- Boğaziçi Üniversitesi
- 5- Çukurova Üniversitesi
- 6- Dokuz Eylül Üniversitesi
- 7- Ege Üniversitesi
- 8- Erciyes Üniversitesi
- 9- Gazi Üniversitesi
- 10- Gebze Teknik Üniversitesi
- 11- Hacettepe Üniversitesi
- 12- İstanbul Teknik Üniversitesi
- 13- İstanbul Üniversitesi
- 14- İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
- 15- Karadeniz Teknik Üniversitesi
- 16- Marmara Üniversitesi
- 17- Orta Doğu Teknik Üniversitesi
- 18- Selçuk Üniversitesi
- 19- Uludağ Üniversitesi
- 20- Yıldız Teknik Üniversitesi

Bu üniversitelerin seçiminde, The Times Higher Education World University Rankings, QS World University Rankings, Academic Ranking of World Universities ve CWTS Leiden Ranking Academic Ranking sıralamaları gibi dünya üniversite sıralamalarında saygın bir yer edinmiş, uluslararası öğrenciler için cazip ve Türkiye'nin yükseköğretimde uluslararasılaşma stratejilerini kısa vadede hayata geçirmeye en elverişli üniversiteler olarak değerlendirilmeleri belirleyici olmuştur (YÖK, 2017).

Uluslararası öğrencilerin ülke tercihlerini etkileyen faktörler arasında üniversitelerin dünya sıralamalarındaki yerlerinin ve uluslararasılaşmasının da önemli olduğu Tablo 1'de de görülmektedir. Dolayısıyla YÖK'ün yukarıda adı geçen üniversiteleri desteklemesi diğer üniversiteleri de daha üst sıralara çıkmak için teşvik edebilir. YÖK'ün ardından bazı üniversitelerin (Akşaray Üniversitesi, 2017; Çukurova Üniversitesi, 2018; Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, 2020) de kendi kurumlarına özel uluslararasılaşma strateji belgeleri hazırladıkları görülmektedir. YÖK'ün belirlediği pilot üniversiteler arasında yer almayan üniversitelerin de YÖK'ün uluslararasılaşma politikasını benimsediği ve politika doğrultusunda planlama yaptığı söylenebilir. Türkiye'de uluslararası öğrenci sayısını artırmak istemekte ve bu konuda somut adımlar atmaktadır. Türkiye'de yükseköğretimde uluslararası alanda meydana gelen değişimlere ayak uydurmak ve uluslararası öğrenci hareketliliğinin getirdiği ekonomik getirilerden daha fazla pay almak, gelen öğrenci sayısını artırmak amacıyla çeşitli projeler geliştirmiştir (Yılmaz, 2018). Özellikle yabancı uyruklu öğrencilere verilen burslarla Türk Yükseköğretim kurumları cazip hale getirilmeye çalışılmıştır (YÖK, 2016). Bu burslara <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/> adresinden başvuru takvimi ve koşullarına ulaşılabilmektedir ve başvurular bu portal üzerinden yapılmaktadır. Türkiye'nin uluslararası öğrenci sayısını artırmak istemesinin temelinde aşağıdaki dört esasa dayandığı belirtilmektedir (YT,2019):

- Akademik gelişme ve etkileşim
- Ekonomik kalkınma ve dayanışma
- Sosyal ve kültürel etkileşim
- Siyasî ve diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi

Uluslararası öğrencilerin ülke tercihlerini etkileyen faktörler arasında üniversitelerin ünü gelmektedir. Uluslararası hareketlilik yapan öğrenciler için cazibe merkezi haline gelen ülkelerde yükseköğretim kurumları ile ilgili kapsamlı tanıtım faaliyetleri yapıldığı görülmektedir. Bu faaliyetler ise çoğunlukla bir portal üzerinden yapılmaktadır. Özoğlu, Gür ve Coşkun, (2015) tarafından yapılan araştırmada da Türkiye'yi tercih eden uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önce geldikten sonraki süreç-

te yeterli rehber ve bilgi eksikliği yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda YÖK tarafından uygulamaya konan “Study in Turkey” portalı, hem bu bilgi ve rehber eksikliğini gidermek için hem de giderek dijitalleşen dünyada önemi daha da artan bilgiye uzaktan erişim açısından önemli olarak görülmektedir. YÖK (2017) de uluslararası öğrencilere yönelik yayımlanan ve “Study in Turkey” markası adı altında hizmet veren internet sitesinin yeni web teknolojileri ile yeniden tasarlanarak daha etkileşimli bir yapıda hizmet vermesi sağlanacağını, bu sayede yükseköğretim alanımızın ve kurumlarımızın uluslararası görünürlüğünün artırılması ve uluslararası öğrencilerin ve öğretim elemanlarının tek bir merkezden doğru, güncel ve pratik bilgilere ulaşmasının mümkün kılınmasının amaçlandığını belirtmektedir.

Türkiye’deki uluslararası öğrencilerin katkı payları ve öğrenim ücretleri ise 07.07.2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2018/12007 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının üçüncü maddenin birinci fıkrası gereği ilgili kararda belirtilen ön lisans ve lisans programlarında ilgisine göre ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde belirlenen öğrenci katkı payı ve öğrenim ücretinin üç katından az olmamak ve cari hizmet maliyetinin beş katını aşmamak üzere, -lisansüstü programlarda ekli (I) sayılı cetvelde belirlenen öğrenci katkı payının üç katından az olmamak üzere yükseköğretim kurumları tarafından belirlenir (T. C. Resmi Gazete, 2018). Ancak Suriye’de yaşanan olaylar nedeniyle Türkiye’de yaşayan Suriye vatandaşlarından burslandırılmaları yurtdışı kuruluşlar tarafından yapılanlar hariç olmak üzere YÖK tarafından belirlenen esaslar ve kontenjan dahilinde yükseköğretim kurumlarına ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde yerleştirilen öğrenciler hakkında birinci fıkra hükümleri uygulanmaz. Bu öğrenciler, öğrenim ücreti bakımından bu Kararın ilgisine göre birinci öğretim ve açık öğretim için katkı payı, ikinci öğretim için öğrenim ücreti esaslarına tabidirler (T. C. Resmi Gazete, 2018).

Yedinci fıkraya göre YTB tarafından belirlenen; MEB, Türkiye Diyanet Vakfı ve Türkiye Maarif Vakfına bağlı lise düzeyindeki yurt dışı eğitim kurumlarından, Türkiye Diyanet Vakfı ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğinde yürütülen Uluslararası İmam Hatip Öğrenci Programları kapsamında eğitim veren uluslararası imam hatip liselerinden ve azınlık liseleri ile Müslüman dini idarelere bağlı imam hatip lisesi statüsündeki eğitim kurumlarından mezun olan ve yurtdışından öğrenci kabul kontenjanları dahilinde ön lisans ve lisans programlarına kayıt yaptıran öğrencilerin öğrenim ücreti, ilgisine göre bu Karara ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde gösterilen tutarlardır (T. C. Resmi Gazete, 2018). Türkiye’de öğrenim gören öğrencilerden belirtilen mevzuat kapsamında katkı payı ve öğrenim ücreti alınmaktadır. Öğrenim ve yaşam maliyeti uluslararası öğrencilerin ülke tercihlerini etkileyen faktörler arasındadır (bknz Tablo 1). Eğitim maliyetinin büyük bir kısmını oluşturan katkı payları ve ücretlerinin ABD, Birleşik Krallık gibi ülkelerle kıyasla Türkiye’de çok düşük olduğu söylenebilir.

Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin Türkiye ekonomisine doğrudan ya da dolaylı ekonomik katkısına ilişkin herhangi bir rapor vb. belgeye rastlanmamıştır. Fakat bu konuda yapılan çalışmalarda (Kethüda, 2015; Uslu, 2017) uluslararası öğrencilerin Türkiye ekonomisine katkısına sınırlı düzeyde değinilmiştir. Bu bağlamda, 2014 yılında Türkiye’den

yurtdışına giden bir öğrencinin yıllık öğrenim ücreti ve yaşam maliyeti yaklaşık 35000 USD olarak kabul edildiğinde toplamda 2,11 milyar doların ülke dışına çıktığını (Uslu, 2017), bu miktarın büyük bölümünü ise, Türkiye’nin 2023 hedefleri doğrultusunda, bilgi ve teknoloji üretiminde öncelikli alanlardaki akademisyen ihtiyacının karşılanması için MEB ve YÖK bursları yoluyla yurtdışına doktora eğitimi için gönderilen öğrencilere yapılan yatırımların oluşturduğu belirtilmiştir (Gümüş ve Gökbel, 2012). Türk-İş (2014) tarafından yapılan araştırmaya göre Türkiye’deki ortalama yaşam maliyeti aylık 1400 TL civarında olup, bu bulgudan yola çıkarak uluslararası öğrencilerin 2014 yılında Türkiye ekonomisine katkısı yaklaşık 377 milyon dolar katkı sağlayabileceği söylenebilir (Uslu, 2017).

Uluslararası öğrencilerin katkı payları ve öğrenim ücretlerini düzenleyen, 07.07.2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2018/12007 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının üçüncü maddede yurtdışından öğrenci kabul kontenjanları dâhilinde kayıt yaptıracak öğrencilerden alınacak öğrenim ücreti;

- ön lisans ve lisans programlarında ilgisine göre ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde belirlenen öğrenci katkı payı ve öğrenim ücretinin üç katından az olmamak ve cari hizmet maliyetinin beş katını aşmamak üzere,
- lisansüstü programlarda ekli (I) sayılı cetvelde belirlenen öğrenci katkı payının üç katından az olmamak üzere, yükseköğretim kurumları tarafından belirlenir denilmektedir.

Bu karardan yola çıkarak tahmini bir hesaplama yapılabilir. (I) sayılı cetvelde lisans eğitimi veren fakültelerin içinde ortalama maliyeti 1923 lira ile en düşük olan Edebiyat fakülteleridir. Bu maliyetin 284 lirası öğrenci katkı payıdır. Bu payı öğrenci adına devlet ödemektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin ise bu bedelin en az üç katını (854 lira) ödemeleri gerekmektedir. YÖK (2019), verilerine göre 2017-2018 eğitim öğretim yılında Türkiye’de öğrenim gören 125,138 öğrencinin 89381 lisans bölümlerine devam etmiştir. Bu öğrencilerin tamamının Edebiyat Fakültelerinde okuduğu ve dörtte birinin burslu öğrenci olduğunu varsayarak bir hesaplama yapıldığında, bu öğrencilerden alınan katkı payı ile 2017 Eylül ayında ekonomiye 57.248.744 lira (yaklaşık 16 milyon dolar) katkı sağlanmış olabilir.

Uluslararası öğrenci hareketliliği iki yönlü olarak gerçekleşmektedir: gelen öğrenciler ve giden öğrenciler. Özellikle ekonomik ve entelektüel getirileri açısından uluslararası öğrenciyi özellikle en yetenekli ve gelecek vaad edenleri ülkeye çekmek tercih edilmektedir. Beyin göçü, (yüksek) niteliklere sahip kişinin başka bir ülkeye göç etmesi olarak tanımlanmakta ve göçü veren ülkenin kaybı olarak görülmektedir. Beyin kazancı (brain gain) ise bir ülkenin yüksek nitelikli bir kişinin göçünün bir sonucu olarak fayda sağlaması durumu olarak tanımlanmaktadır (Assembly of European Regions [AER], 2020).

Her yıl Türkiye’ye öğrenim görmek için gelen uluslararası öğrenci olduğu gibi Türk öğrencilerden de yükseköğrenim görmek için yurt dışına kısa ya da uzun dönemli hareketlilik gerçekleştirilenler vardır. Türkiye’den yurt dışına öğrenim görmek amacıyla gönderilen öğrencilerin seçilmesi, finanse edilmesi, denetimleri ve cezai müeyyideleri, öğrenimlerini tamamlayıp

geri dönmelerinin ne şekilde olacağı, nasıl istihdam edilecekleri gibi konular ile ilgili düzenleme 16 Nisan 1929 tarih ve 1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ile düzenlenmektedir. Bu kanun kapsamında Almanya ve Fransa en çok öğrenci gönderilen ülkeler olmuştur. Bunların yanında Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, İsveç, Belçika, İsviçre, İtalya, İngiltere, Macaristan, Amerika ve Rusya’ya öğrenci gönderilmiştir. Öğrenciler, lisans, lisansüstü ve mesleki eğitim almışlardır. Eğitimlerini tamamlayıp yurda dönen öğrenciler, imzaladıkları taahhünameler gereği belirli süreler devlet hizmetinde çalışmaktadırlar. Bu süreyi tamamlayanlardan görevlerine devam edenler olduğu gibi, kendi fabrikalarını, şirketlerini kuranlar, yurt dışında önemli şirketlerde çalışanlar olmuştur (Ulu, 2014).

Uluslararası öğrencilere ilişkin yapılan projeksiyonlara göre lisansüstü eğitim için ABD’ye giden Türk öğrencilerin sayısı öngörülere göre önümüzdeki on yılda düşecek ancak 5500 kişiye ev sahipliği yapan ABD, 2024 yılında, Türk öğrencilerin bir numaralı hedefi olmaya devam edecektir. Almanya’nın yaklaşık 4300 ve Birleşik Krallık’ın 3600 Türk öğrenciye ev sahipliği yapması beklenmektedir (British Council, 2014). İlk üç sırada yer alan bu ülkelerin ardından Avustralya ve Kanada’nın Türk öğrencilerin tercihleri arasında sırasıyla dördüncü ve beşinci sıralarda yer alması beklenmektedir. Yurt dışında gerek 1416 Sayılı Kanun gerek diğer devlet bursları ile yurt dışında öğrenim gören öğrencilerin tekrar ülkeye dönüp çalışması beklenmektedir. Bu öğrencilerin dönmemeleri durumunda önemli bir entelektüel ve ekonomik kayıp ortaya çıkacaktır. Bu öğrencilerin yurt dışında gördükleri eğitimin ardından Türkiye’de dönüp çalışmalarını teşvik edici önlemler alınabilir. Uslu (2017), Türkiye’ye gelen uluslararası öğrencilerin yapmış olduğu ekonomik katkı, Türkiye’den yurtdışına giden öğrencilerin yapmış olduğu harcamalarının yaklaşık altıda biri civarında olduğunu ve bu durumun başlıca nedeni olarak, uluslararası öğrencilerden aldıkları öğrenim ücretlerinin küresel yükseköğretim pazarındaki diğer aktörlerinin aldığı ücretlerin yanında oldukça düşük olmasının gösterilebileceğini belirtmiştir.

Değerlendirme ve Öneriler

Sonuç olarak uluslararasılaşmanın göstergeleri arasında yer alan uluslararası öğrenci hareketliliğinin seyrinin ülkeden ülkeye farklılaştığı söylenebilir. Buna göre uluslararası öğrencilerin ülke tercihlerindeki faktörlerin, ülkelere sağladığı ekonomik getirilerin, uluslararası öğrencilerin etnik kökenlerinin ve bu öğrencilerin tüm yükseköğretim öğrencileri içindeki oranlarının farklı olduğu söylenebilir. Ülkelerin uluslararası öğrencileri çekmek için çeşitli stratejiler uyguladığı görülmektedir.

YÖK’ün ve üniversitelerin uluslararasılaşma strateji belgesi hazırlamaları planlı uluslararasılaşma açısından önemli olarak görülmektedir. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin ülke ekonomisine doğrudan katkılarının ne kadar olduğunun bilinmesi ve gelecek yıllar için bir projeksiyon yapılması sağlanabilir. Bu noktada Türkiye’de okuyan uluslararası öğrencilerin ödedikleri harç miktarları ile ilgili güncelleme yapılabilir. Türkiye’yi tercih eden öğrencilerin yarısını Suriye (%), Azerbaycan (%14), Türkmenistan (%10), İran (%5) ve Afganistan’dan

(%5) gelen öğrenciler oluşturmaktadır. Bu ülkeler halihazırda Türkiye’nin sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik ilişkiler içinde olduğu akraba ve komşu ülkelerdir. YÖK’ün yabancı dilde eğitim yapan lisans ve lisansüstü eğitim programlarının sayısının arttırmayı hedeflemesi özellikle yetenekli ve gelecek vaad eden öğrencilerin dil problemi nedeniyle Türkiye’yi tercih etme noktasında tereddüt yaşayanlar için olumlu bir adım olarak değerlendirilebilir. Uluslararası öğrencilerin ülke tercihlerini etkileyen sebeplerin genel olarak üniversite ve program kalitesine yönelik sebepler olduğu söylenebilir. Türk yükseköğretim kurumlarını kaliteyi ve kalite güvence sistemini geliştirmeye yönelik adımları teşvik edilmelidir. Özellikle YTB bursu alanların ülkelerine dönerek kendi ülkelerinde çalışmalarını beklenmektedir. Yine burslu okuyan bu öğrencilerin ülkelerinde Türkiye lehine diplomasi faaliyetleri yürütmeleri beklenmektedir. YTB bursiyerlerinden mezun olduktan sonra ülkesine dönenlerin ve Türkiye’de kalanların sayısının bilinmesi halinde bununla ilgili yorum yapılabilir. Bu öğrencilerin mezuniyetten sonra Türkiye’de istihdam edilme durumları, ülkelerine dönenlerin Türkiye ile ekonomik ve sosyal ilişkilerini devam edip etmeme durumları ile ilgili somut verilere ihtiyaç duyulmaktadır ve bu veriler doğrultusunda politika yapıcı ve uygulayıcılar tarafından somut eylem planları hazırlanabilir. Yurt dışında gerek 1416 Sayılı Kanun gerek diğer devlet bursları ile yurt dışında öğrenim gören öğrencilerin yurt dışında gördükleri eğitimin ardından Türkiye’de dönüp çalışmalarını teşvik edici önlemler alınabilir.

KAYNAKLAR

- Abubakar, B., Shanka, T. & Muuka, G .N. (2010). Tertiary education: An investigation of location selection criteria and preferences by international students – the case of two Australian universities. *Journal of Marketing for Higher Education*, 20(1), 49-68.
- Aksaray Üniversitesi (2017). *Uluslararasılaşma strateji belgesi*. 10 Nisan 2020 tarihinde <<http://disiliskiler.aksaray.edu.tr/dosya/14d64085-a19a-442f-bc38-25c5b3b1f17e.pdf>> adresinden erişildi.
- Assembly of European Regions AER (2020). Brain Drain vs Brain Gain. 25 Şubat 2020 tarihinde < <https://aer.eu/brain-drain/#:~:text=Brain%20drain%20is%20the%20loss,of%20a%20highly%20qualified%20person.>> adresinden erişildi.
- Bhati, A. & Anderson, R (2012). Factors influencing Indian student’s choice of overseas study destination. *Social and Behavioral Sciences*, 46, 1706–1713.
- Böhm, A., Davis, D., Meares, D., & Peace, D. (2002). Global student mobility 2025: Forecasts of the global demand for international higher education. *IDP Education Australia*.
- British Council (2014). *Postgraduate student mobility trends to 2024*. 23 Ocak 2018 tarihinde <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/postgraduate_mobility_trends_2024-october-14.pdf> adresinden erişildi.
- British Council (2013). Culture at Work: The value of intercultural skills in the workplace. 23 Ocak 2018 tarihinde <<https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/culture-at-work-report-v2.pdf>> adresinden erişildi.

- California Community College Student Outcomes Abroad Research Project [CCC SOAR] (2013). *Study abroad impact technical report*. 21 Aralık 2017 tarihinde <<http://gloaled.us/CCCSOAR/docs/CCC-SOAR-StudyAbroadTechReportFinal.pdf>> adresinden erişildi.
- Çetinkaya, E., Çakır, S. G. & Kondakçı, Y. (2009). What attracts foreign students to study in Turkey? An analysis of inbound student mobility in Turkey. *ECER 2009*. Berlin: European Educational Research Association.
- Çukurova Üniversitesi (2018). *Uluslararasılaşma Strateji Belgesi*. 10 Nisan 2020 tarihinde <<https://cu.edu.tr/storage/uluslararasilasma/xJfCC4Se8YwLOTiQb15pvdo4WJexbiPzhPTEqB8R.pdf>> adresinden erişildi.
- Daniel, S. J. , Xie, F. & Kedia, B. L. (2014). 2014 U.S. Business Needs for Employees with International Expertise. *Proceedings of Internationalization of U.S. Education in the 21st Century The Future of International and Foreign Language Studies A Research Conference on National Needs and Policy Implications, April 13-14, 2014, St, Williamsburg, England*. Williamsburg: The Coalition for International Education.
- Deutsche Akademische Austausch Dienst (2017a). Facts and Figures on the International Nature of Study and Research in Germany. 19 Kasım 2017 tarihinde <http://www.wissenschaftweltoffen.de/kompakt/ww2017_kompakt_en.pdf> adresinden erişildi.
- Deutsche Akademische Austausch Dienst (2017b). Wissenschaft weltoffen 2017 figures 19 Kasım 2017 tarihinde <http://www.wissenschaftweltoffen.de/ww2017/index_html?lang=en> adresinden erişildi.
- EP-Nuffic (2016). *Mobility statistics*. 13 Mart 2018 tarihinde <<https://www.nuffic.nl/en/%C3%A2%E2%82%AC%C5%BD/internationalisation/mobility-statistics>> adresinden erişildi.
- EP-Nuffic (2014). *Management summary Internationalising students in the home country*. 13 Mart 2018 tarihinde <<https://www.nuffic.nl/en/%C3%A2%E2%82%AC%C5%BD/publications/find-a-publication/management-summary-internationalising-students-in-the-home-country.pdf>> adresinden erişildi.
- European University Association (2014). *Connecting mobility policies and practice: Observations and recommendations on national and institutional developments in Europe*. Brussel: European University Association
- Gümüş, S. & Gökbel, V. (2012). *2023 için akademisyen yetiştirme çabaları: MEB ve YÖK yurtdışı lisansüstü bursları (SETA Analiz)*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Higher Education Policy Institute (2007). *The Economic Costs and Benefits of International Students*. 19 Ekim 2017 tarihinde <<https://www.hepi.ac.uk/wp-content/uploads/2014/02/32EconomicEffectsofInternationalStudents.pdf>> adresinden erişildi.
- Kalkınma Bakanlığı (2015). *Yükseköğretimin uluslararasılaşması çerçevesinde Türk üniversitelerinin uluslararası öğrenciler için çekim merkezi haline getirilmesi*. Araştırma Projesi Raporu. Ankara: Kalkınma Bakanlığı
- Kethüda, Ö. (2015). Türkiye'deki uluslararası öğrenci hareketliliği üzerine bir araştırma. *Yükseköğretim Dergisi*, 5(3), 147-161. doi:10.2399/yod.15.015
- Li, M. & Bray, M. (2007). Cross-border flows of students for higher education: Push-pull factors and motivations of mainland Chinese students in Hong Kong and Macau. *Higher Education*, 53, 791-818.
- Li, Y., Mavondo, F. T., & Qui, L. (2009). Factors influencing the choice of overseas study by undergraduate and postgraduate Chinese students. D. Tojib (Ed.), *Australian and New Zealand Marketing Academy (ANZMAC) 2009 Sustainable Management and Marketing Conference içinde* (ss. 1-7). Australia: ANZMAC.
- London First & PwC (2017). *London Calling: International students' contribution to Britain's economic growth*. London: London First & PwC.
- Malgren, J. & Galvin, J. (2008). Effects of study abroad participation on student graduation rates: A study of three incoming freshman cohorts at the university of Minnesota, Twin cities. *NACADA Journal*, 28(1), 29-42.
- Maniu, I & Maniu, G. C. (2014). Educational marketing: Factors influencing the selection of a university. *Practical Application of Science*, 2(3), 37-42.
- Marginson, S. & Van der Wende M. (2009). The new global landscape of nations and institutions. *Higher Education to 2030 içinde* (ss. 17-57). Paris: OECD.
- Matthews, D. (2017). Why German educates international students for free. 20 Mayıs 2018 tarihinde <<https://www.insidehighered.com/news/2017/04/27/germany-sees-benefits-educating-international-students-free>> adresinden erişildi.
- Mazzarol, T. & Soutar, G. N. (2002). Push-pull factors influencing international student destination choice. *International Journal of Educational Management*, 16(2), 82-90.
- Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi (2020). *Uluslararasılaşma strateji belgesi*. 10 Nisan 2020 tarihinde <<http://static.ohu.edu.tr/uniweb/media/portallar/uluslararasiliskiler/sayfalar/27370/tgsfawe1.pdf>> adresinden erişildi.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2014). Indicator C4: Who Studies Abroad and Where? In *Education at a Glance 2014: OECD Indicators*, Paris: OECD.
- Özer, M. (2012). Türkiye'de uluslararası öğrenciler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 2(1), 10-13.
- Özoğlu, M., Gür, B. & Coşkun, İ. (2015). Factors influencing international students' choice to study in Turkey and challenges they experience in Turkey. *Research in Comparative and International Education*, 10(2), 223-237
- Padlee, S.F., Kamaruddin, A. R. & Baharun, R. (2010). International students' choice behaviour for higher education at Malaysian private universities. *International Journal of Marketing Studies*, 2(2), 202-211.
- Phang, S. L. (2013). *Factors influencing international students' study destination decision abroad*. 3 Şubat 2018 tarihinde <https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/32136/1/gupea_2077_32136_1.pdf> adresinden erişildi.
- Shanka, T., Quintal, V. & Medman, R. T. (2005). Factors influencing international students' choice of an education destination- A correspondence analysis. *Journal of Marketing for Higher Education*, 15(2) , 31-46.
- Stebbleton, M. J., Soria, K. M. & Cherney, B. T. (2013). The high impact of education abroad: College students' engagement in international experiences and the development of intercultural competencies. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 22(1), 1-24.

- Sutton, R. C. & Rubin, D. L. (2010). *Documenting the academic impact of study abroad: Final report of the GLOSSARI project*. 7 Mart 2018 tarihinde <<http://glossari.uga.edu/datasets/pdfs/FINAL.pdf>> adresinden erişildi.
- T. C. Resmi Gazete (2018). 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılında Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve Öğrenim Ücretlerinin Tespitine Dair Karar. Yayımlı Tarihi: 07.07.2018 Sayısı: 30471. Numarası: 2018/12007
- T. C. Resmi Gazete (2010). Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun. Yayımlı Tarihi: 06.04.2010 Sayısı: 27544 Numarası: 5978
- T. C. Resmi Gazete (1985). Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik. Yayımlı Tarihi: 30.4.1985 Sayısı: 18740
- The Local (2014). *Foreign students in Germany at all-time high*. 15 Ocak 2018 tarihinde <<https://www.thelocal.de/20140716/number-of-foreign-students-in-germany-at-all-time-high>> adresinden erişildi.
- Ulu, C. (2014). 1416 sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin ilk yıllarındaki uygulamaları. *Tarih Okulu Dergisi*, (17), 495-525.
- Universities UK (2017). *The Economic impact of international students*. 17 Ocak 2018 tarihinde <<http://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Documents/2017/briefing-economic-impact-international-students.pdf>>adresinden erişildi.
- Uslu, B. (2017). Türkiye merkezli uluslararası öğrenci hareketliliğinin ekonomik yansımaları. 12. *Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi Bildiriler Kitabı* (ss. 213-216). Ankara: Başkent Üniversitesi
- Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (2016a). *International mobility*. 21 Şubat 2018 tarihinde <http://www.vsnunl/en_GB/international-mobility.html> adresinden erişildi.
- Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (2016b). *International Dutch Higher Education*. Factsheet.
- Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (2016c). *International mobility*. 21 Şubat 2018 tarihinde <http://www.vsnunl/en_GB/international-mobility.html> adresinden erişildi.
- Wilkins, S., Balakrishnan, M. S. & Huisman, J. (2012) Student choice in higher education: Motivations for choosing to study at an international branch campus. *Journal of Studies in International Education*, 16(5). 413-433.
- Wilkins, S. & Huisman, J. (2011). Student recruitment at international branch campuses: Can they compete in the global market? *Journal of Studies in International Education*, 15(3), 299-316.
- Yılmaz, G. (2018). *Yükseköğretimde uluslararasılaşma bağlamında karşılaştırmalı akademik kariyer süreci*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- YTB (2019). *Uluslararası öğrenci hareketliliği*. 25 Mart 2020 tarihinde <<https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketliliği>> adresinden erişildi.
- YÖK (2019). *Yükseköğretim bilgi yönetim sistemi*. 25 Mart 2020 tarihinde <<https://istatistik.yok.gov.tr/>> adresinden erişildi.
- YÖK(2017). Yükseköğretimde uluslararasılaşma strateji belgesi 2018-2022. Ankara: Yükseköğretim Kurulu
- YÖK (2016). *Yükseköğretim istatistikleri*. 28 Mart 2018 tarihinde <<https://istatistik.yok.gov.tr/>> adresinden erişildi.